

СЕМАНТИЧНИЙ АНАЛІЗ КОНТИНУУМУ ПОГЛЯДІВ НА ДЕФІНІЦІЮ “ВИТРАТИ”

Наукові праці МАУП, 2014, вип. 43(4), с. 129–132

Базисом ефективної господарсько-економічної діяльності підприємства в контексті його майбутнього розвитку є правильно визначені вектори управління витратами, що потребує структуризації континууму поглядів учених на дефініцію “витрати” та ідентифікації основних її елементів.

У сучасних формаціях здійснення господарсько-економічної діяльності витрати є доміантним чинником і одним з базисних детермінант формування прибутку, що актуалізує зосередження уваги керівництва підприємства на реалізації дієвої системи управління ними. Моніторинг витрат допомагає з'ясувати ефективність використання та провести оптимізаційні заходи щодо їх мінімізації, оцінити показники роботи підприємства, імплементувати прогностичні процедури визначення рівня прибутковості і рентабельності.

Дослідження дефініції “витрати” має не лише теоретичний, а й прикладний характер, адже ідентифікація їх природи та особливостей надалі дасть можливість здійснювати процес управління ними, що нині є пріоритетним. Виходячи з цього, необхідним є розуміння економічної природи та квінтесенції витрат виробничо-економічної системи, яке неможливе без вивчення поглядів учених.

Проблематику визначення сутності дефініції “витрати” досліджували ряд зарубіжних та вітчизняних учених, серед яких О. Байдик, Ф. Бутинець, Л. Гіляровська, В. Горфінкель, М. Грещак, Н. Задорожна, Г. Козаченко, О. Коцюба, Ю. Погорелов, Г. Макухін, К. Макконелл, В. Нагайчук, В. Савчук, Ч. Хорнгрен, Дж. Фостер та ін.

Відаючи належне науковим доробкам зазначених учених, вважаємо необхідним,

виходячи з розгляду численних публікацій з проблематики визначення сутності витрат крізь призму семантичного аналізу континууму поглядів до сутнісного розуміння, здійснити спробу ідентифікації доміантних елементів запропонованої дефініції.

Доцільність проведення такого дослідження полягає в ідентифікації ознак поняття “витрати”, що дасть можливість розробити ефективні управлінські та оптимізаційні заходи для забезпечення прибутковості виробничо-економічної системи, адже прибуток — це основна мета підприємницької діяльності; індикатор його ефективності; основне джерело формування ресурсів; доміантний вектор зростання ринкової вартості підприємства; базис інноваційного розвитку виробничо-економічної системи, держави.

На основі розгляду континууму поглядів провідних учених здійснимо семантичний аналіз дефініції “витрати”, визначимо структурність та основні вектори управління ними.

Витрати — це базисна економічна категорія, проблематика квінтесенції якої досліджувалась ще на початку зародження економічної думки. Розуміння витрат не залишалось сталим на кожному етапі розвитку економічної науки, а трансформувалось із загальним розвитком економічної теорії та теоретико-прикладних аспектів управління ними.

Витрати – категорія економічна, їх виникнення і розвиток вивчають у ретроспективі.

Витрати виникли з появою товарного виробництва і товарного обігу [1]. Тому розкриття сутності витрат у різні часи пов'язують із типом економіки, економічним устроєм, формою власності на засоби виробництва, функціями торгівлі як галузі економіки, а також становленням і розвитком економічної думки.

Відповідно до законодавства України під витратами розуміють “зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу” [7]. Оцінювання та контроль виробничої діяльності підприємства тісно пов'язані з аналізом витрат на виробництво продукції, робіт, послуг як загалом, так і за окремими видами. Згідно з основними положеннями про склад витрат на виробництво “собівартість продукції (робіт, послуг) підприємства формується з витрат, пов'язаних з використанням у процесі виробництва природних ресурсів, сировини, матеріалів, палива, енергії, основних фондів, нематеріальних активів, трудових ресурсів, а також інших витрат на її виробництво” [1]. Там само: “витрати виробництва — це сукупність витрат живої праці та праці, уречевленої в засобах виробництва, на всіх стадіях створення продукції” [1].

Як зазначають Кемпбелл Р. Макконел і Стенлі Л. Брю [9], розуміння витрат економістами ґрунтується на факті обмеженості ресурсів та можливості їх альтернативного використання. Використання ресурсів для виробництва певного товару означає неможливість виробництва з них іншого альтернативного товару. Витрати в економіці безпосередньо пов'язані з відмовою від виробництва альтернативних товарів чи послуг. На думку вчених [8], “витрати — це вартісний вираз обміну та трансформації ресурсів підприємства”.

Для комплексного дослідження континууму поглядів для визначення дефініції “витрати” за основу візьмемо методіку семантичного аналізу (табл. 1) К. Безгіна [2]. Визначаємо домінуючі елементи інтерпретацій дефініції “витрати” різними авторами:

1. Основний показник діяльності підприємства для прийняття управлінських рішень.
2. Окремий об'єкт управління, обліку й аналізу.
3. Ресурси для отримання результату.
4. Вартість усіх використовуваних ресурсів.
5. Витрати на придбання основних факторів виробництва.

Таблиця 1

Семантичний аналіз континууму поглядів на дефініцію “витрати”*

№ п/п	Автор	Ключові характеристики (+/-)**							Питома вага, %	
		1	2	3	4	5	6	7	“+”	“-”
1	О. Байдик	+	+	-	+	+	+	+	85,71	14,29
2	Ф. Бугинець	+	-	+	-	-	-	-	28,57	71,43
3	Л. Гіляровська	-	-	-	-	+	+	-	28,57	71,43
4	В. Горфінкель, В. Швандар	+	+	+	+	-	+	-	71,42	28,58
5	М. Грещак, О. Коцюба	+	+	-	-	-	+	-	42,85	57,15
6	Н. Задорожна	+	-	-	+		+	-	42,85	57,15
7	Г. Козаченко, Ю. Погорелов, Г. Макухін	+	+	-	-	+	-	-	42,85	57,15
8	К. Макконелл	+	-	+	-	-	+	-	42,85	57,15
9	В. Нагайчук	+	+	-	+	+	-	-	57,14	42,86
10	В. Савчук	-	-	-	-	-	-	+	14,28	85,72
11	Ч. Хорнгрен, Дж. Фостер	+	+	-	+	-	+	-	57,14	42,86

* Розраховано автором на основі джерел [1–12];

** “+/-” — наявність / відсутність запропонованих елементів, визначених авторами

Домінантні елементи дефініції “витрати”*

№ 1	Домінантні елементи дефініції	“+”, %
1.	Основний показник діяльності підприємства для прийняття управлінських рішень	82,8
2.	Окремий об’єкт управління, обліку й аналізу	64,6
3.	Ресурси для отримання результату	27,3
4.	Вартість усіх використовуваних ресурсів	45,5
5.	Витрати на придбання основних факторів виробництва	36,4
6.	Обсяг використаних ресурсів підприємства у грошовому вимірі для досягнення певної мети	63,6
7.	Зменшення економічних вигід у результаті вибуття грошових засобів іншого майна і (або) виникнення зобов’язань, що призводять до зменшення капіталу	18,2

* Розраховано автором на основі [2]

6. Обсяг використаних ресурсів підприємства у грошовому вимірі для досягнення певної мети.

7. Зменшення економічних вигід у результаті вибуття грошових засобів іншого майна і (або) виникнення зобов’язань, що призводять до зменшення капіталу.

Результати аналізу домінуючих елементів подано в табл. 2.

Проведений моніторинг складових елементів поняття “витрати” за допомогою семантичного аналізу дав змогу ідентифікувати домінуючі компоненти, імплементація яких дасть можливість сформулювати кращі підходи щодо розуміння їх сутності, розробити систему управління, впровадити оптимізаційні заходи щодо формування витрат, у результаті чого активізувати діяльність виробничо-економічної системи.

Результати семантичного аналізу дали підстави провести градацію між основними елементами та ідентифікувати принципові аспекти дефініції “витрати”, які є системоутворюючими в розумінні її сутності. Отже, витрати є основним показником діяльності підприємства для прийняття управлінських рішень (82,8 %), адже в господарсько-економічній діяльності підприємства виникають численні витрати різних видів, управління якими дає можливість забезпечувати адекватне реагування на їх зміни. В реаліях сьогодення, для здійснення оптимізаційних заходів щодо витрат у контексті їх складу, структур-

ності, передумов виникнення, використання резервів економії витрат, підприємства повинні реалізувати політику системи управління витратами.

Висновки. Базисом ефективної господарсько-економічної діяльності підприємства в контексті його майбутнього розвитку є правильно визначені вектори управління витратами, що є теоретичною детермінантою імплементації системи управління витратами в структурно-логічній побудові системно-організаційної діяльності підприємства.

Систематизація та узагальнення дискурсів зарубіжної і вітчизняної думки континууму поглядів учених дефініції “витрати”, враховуючи результати проведеного семантичного аналізу, дало можливість запропонувати авторське визначення поняття. Витрати — це показник, що відображає паритет сукупності використаних ресурсів підприємства та результативність досягнення поставленої мети господарсько-економічної діяльності, та є індикатором для прийняття ефективних управлінських рішень.

Література

1. Байдик О. Нормативний метод обліку витрат на виробництво продукції / О. Байдик // Баланс. — 2001. — № 7. — С. 50–61.
2. Безгін К. С. Управління якістю бізнес-процесів на підприємстві: Дис. канд. екон. наук: 08.00.04 / Приазовський держ. техн. ун-т. — Маріуполь, 2009. — 196 с.

3. Бутинець, Ф. Ф. Бухгалтерський управлінський облік: Підруч. для студ. спец. "Облік і аудит" / Ф. Ф. Бутинець, Т. В. Давидюк, З. Ф. Канурна, Н. М. Малюга, Л. В. Чижевська; за ред. Ф. Ф. Бутинця. — 3-тє вид., переробл. і допов. — Житомир: Рута, 2005. — 480 с.
4. Гиляревская Л. Т. Комплексный экономический анализ хозяйственной деятельности: Учеб. / Л. Т. Гиляревская и др. — М.: Проспект, 2006. — 360 с.
5. Горфинкеля В., Швандара В. Экономика предприятия: Учеб. для вузов / Под ред. В. Я. Горфинкеля, В. А. Швандара. — 4-е изд., перераб. и доп. — М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2007. — 670 с.
6. Грещак М. Г. Управління витратами: Навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / М. Г. Грещак, О. С. Коцюба. — К.: КНЕУ, 2002. — 131 с.
7. Задорожна Н. В. Мікроекономічна теорія виробництва і витрат: Навч. посіб. / Н. В. Задорожна. — К.: КНЕУ, 2003. — 219 с.
8. Козаченко Г. В. Управління затратами підприємства: Монографія / Г. В. Козаченко, Ю. С. Погорелов, Л. Ю. Хлапюнов, Г. А. Макухін. — К.: Лібра, 2007. — 320 с.
9. Макконелл К. Р. Экономикс: принципы, проблемы и политика: Учеб. / К. Р. Макконелл, С. Л. Брю. — М.: ИНФРА, 1999. — 974 с.
10. Нагайчук В. В. Основні резерви зниження витрат сільськогосподарського підприємства / В. В. Нагайчук // Економіка АПК. — 2012. — № 1(25). — С. 146–149.
11. Савчук В. П. Финансовый менеджмент предприятий: прикладные вопросы с анализом деловых ситуаций / В. П. Савчук. — К.: Максимум, 2001. — 600 с.
12. Хорнгрен Ч. Т. Бухгалтерский учет: управленческий аспект: Пер. с англ. / Ч. Т. Хорнгрен, Дж. Фостер; под. ред. Я. В. Соколова. — М.: Финансы и статистика, 2000. — 416 с.

Базисом ефективної господарсько-економічної діяльності підприємства в контексті його майбутнього розвитку є правильно визначені вектори управління витратами, що потребують структуризації континууму поглядів учених на дефініцію "витрати" та ідентифікації основних її елементів. Систематизація та узагальнення дискурсів зарубіжної і вітчизняної думки континууму поглядів учених, враховуючи результати проведеного семантичного аналізу, дали підстави запропонувати авторське визначення поняття "витрати" — це показник, що відображає паритет сукупності використаних ресурсів підприємства та результативність досягнення поставленої мети господарсько-економічної діяльності, і є індикатором для прийняття ефективних управлінських рішень.

Базисом эффективной хозяйственно-экономической деятельности предприятия в контексте будущего развития является правильное определение векторов управления затратами, что требует структуризации континуума взглядов ученых на дефиницию "расходы" и идентификации основных ее элементов. Систематизация и обобщение дискурсов зарубежной и отечественной мысли континуума взглядов ученых, учитывая результаты проведенного семантического анализа, позволило предложить авторское определение понятия "расходы" — это показатель, отражающий паритет совокупности использованных ресурсов предприятия и результативность достижения поставленной цели хозяйственно-экономической деятельности, и является индикатором для принятия эффективных управленческих решений.

The basis of effective business and economic activities of the enterprise in the context of its future development is correctly identifying the vectors of cost management that require structuring continuum views of scientists on the definition of "cost" and identify its basic elements. Organizing and summarizing discourses foreign and domestic opinion continuum views of scientists, including the results of the semantic analysis allowed the author to offer a definition of "cost" — a measure that reflects the parity used together enterprise resource efficiency and achieve the goal of economic and economic activity and is an indicator for making effective management decisions.

Надійшла 11 вересня 2014 р.